

Wm XIII
Migillanepz Paloby.

[Faint handwritten signature or initials]

the
Diff
Gr
Iii
M
Po
Ex
Pe
Ex
C
A
G
C
E
E
T
I
S
E

פיהוה וליהוה ענוה דעתו:

מ ע ר ז

sive de

FESTIS

ORIENTALIUM,

Ebraeorum cumprimis,
EXERCITATIO SECUNDA,

in inclusâ Academiâ Leucorea
Publicè ad disputandum proposita.

M. JOHANNES ERNESTO GERHARDO

Jenensi, Coll. Phil. Adj.

RESPONDENTE

JOHANNES GEORGIO LAURENTII

Oslitiô Misnico.

In Auditorio Philosophorum

d. XIII. Febr.

horis matutinis.

WITTEBERGÆ,
TYPIS JOBI WILHELMI FINCELII,

ANNO dō 1701.

7 3 1 2

pro de

FESTIS

ORIENTALIS

EXERCITATIO SECUNDA

Publice ad disputandum proposita

M. JOHANNIS FRONSTO GERHARDO

Phil. Coll. Hal.

JOHANNIS GEORGII LAURENTII

Ordinis Magistri

In Artium Philosophorum

FRONSTO GERHARDO

1734

Inter ridiculas fabulas Judaicas, quas so-
 mniorum hujuscemodipromus condus felicis-
 imus, magna tamen idem apud Apellas aucto-
 ritatis, *Baal Hatturim* proponit, non parum e-
 minet Cabbalisticum acumen, quod propalavit super
 Exod. XXXI, 17. dum ad verba illa Exod. XXIII, 12.
 &c. וַיִּנַּחֵם ה' אֶת יְהוָה וַיִּשְׁכַּח אֶת יְהוָה וַיִּנַּחֵם ה' אֶת יְהוָה
 & die septimo quiescat & respiret Filius ancilla tua & peregrinus: respiciens, notat
 ; סֵפֶה שְׁתֵּים שְׁתֵּים נַפְשׁוֹת לְאִדָּם בְּשַׁבָּת *Sophe*
Thebboth: שְׁתֵּים quod *due anima sint homini* live *in homine*
in Sabbatho. Quibus verbis hoc vult nugarum venditor: si
 dictionum, modò è textu Ebraeo adductarum litteræ ulti-
 mæ ad unam dictionem revo-centur (qvi modus apud Ebra-
 os סוּפֵי תִיבוּרֵי i. e. *fnæs dictionum* vocatur, quemadmo-
 dum e contra, quando initiales dictionum diversarum lit-
 teræ solitariè scribuntur, ראֲשֵׁי תִיבוּרֵי *initia dictionum*.
 atq; usitatè *Abbreviaturarum*, de quibus integri tractatus à
Münstero, *Weigenmeiero* ac novissimè accuratissimeq; à *Cl.*
Buxtorfo in lucem emissi extant, nomine veniunt,) emér-
 git inde, retrogrado ordine litteris connexis, וַיִּנַּחֵם ה' אֶת יְהוָה
due. Quid hóc insinuat? quòd videlicet duæ animæ tum,
 in Sabbatho intellige, quo de feriando ibi agitur, in homi-
 ne sint. Atq; hujus rei gratià addit quoque idem *Baal Hattu-*
rim: וְעַל כֵּן עָפָּה דְוִינַפְשָׁא כְפֻרָא מְשׁוּבָא בְּנַפְשׁוֹתָא i. e.
 & propterea alia *expositio est* h. e. alii exponunt tali modo, quòd *duo*
verba ejusdem significationis adhibeantur propter duas animas.
 In Sabbatho videlicet: aliàs enim tres in homine animas
 esse, distinctas à se invicem, produnt Judæorum Dd. hoc di-
 cterio: A 2

שלש נפשות שונות חולקות זו מזו הנפש
 : החכמה לעצמה : והבחימה והצומחה
 Vacillat igitur
 juxta *Baal Hatturim* in die Sabbathi Judæorū sententia illa
 הנפש כגוף כגוף נכורח שאין לו עזרים וסומכים
 i. e. *anima est in Corpore sicut peregrinus in terra aliena,*
ubi nullos habet auxiliares nec sustentatores. Hæc nimirum
 Cabbalæ Judaicæ ἀνεξέβητα est, hi flosculi. è quibus num non-
 nulli succum istum de *tribus essentialibus hominis partibus,*
 animâ videlicet, Spiritu & Corpore (quæ ipsa Rabbino-
 rum aliâs aliorumq; nonnullorum sententia est, quam
 & accuratè refutavit eximium Academiæ Salanæ decus, ac
 Præceptor quondam meus fidelissimus, pl. Rev. Dn. *D. Mu-*
seus Disp. de *Hominis partibus* anno 1638. Jenæ habitâ. Con-
 feratur *B. Par.* meus Tom. VIII. de *Morte* §. 76. Dn. *D. Feur-*
bornius Fasc. VI. disp. 3. Coroll. 1. 2.) traxerint; vel porius,
 num *Baal Hatturim* conjecturam suam inde hausserit, ad-
 firmare quidem nolumus. Id tamen adserimus, si tam
 veritati consentanea illa Judæorum opinio esset, quàm fal-
 sitati, pulcerimâ nos spe foveri posse, fore ut longe felicio-
 res commentario hæc nostra de Festis haberet successus,
 quippe cui ansam dedere cogitationes quædam ac Medita-
 tiones, quæ ut plurimum post peracta sacra diebus Sabba-
 thicis subortæ nobis è sacris litteris Theologorumq; libris
 sunt. Cœterum quicquid tandem hujus rei sit, nulli tamen
 nos dubitamus, gratiam divinam seriis ob hoc defatigatam
 à nobis precibus, adfuturam quoq; nobis, ac ἔ' ἐν laboribus
 hiisce largituram benignissimè. πᾶσι γὰρ τοῖς ἐν Φρονήσει συμμα-
 χεῖ Θεός. Cui sicuti συνεχῆς ἔ' ἀδιάλειπτος ἡ τοῦ ἵψ' ἀληθείας θεωρία
 ἐστίν: ita quoq; efficiat idem, ne à veritatis tramite aberre-
 mus unquam!

CAPUT I.

Diverfa vocis שבת sive *Sabbathi* in tabulis utriusq; fœderis ac-
 ceptio. Aliquando pro totâ septimanâ accipi. de locis Amos
 III, 5. ac Luc. XIII. *Jejunia* quibus diebus à Judæis religiosioribus

instituta?

instituta? quomodo comparata eadem? *Ferie* unde singuli septi-
manæ dies dicti? *μία τῶν σαββάτων* quis dies? perpenditur ex
Marth. 28, 1. à *Piscatore* Herborenfi ac *Scaligero* fit discessus. Quid
ἡμέρα τῶν σαββάτων Act. XIII, 14?

QUæ verò ante omnia diversa nominis *שַׁבָּת* sive
Sabbathi evolvi acceptio debuisset, jam nunc tandem
paucis à nobis consideranda. Tenendum itaq; pro-
bè est, quòd vocabulum *שַׁבָּת* non pro eo saltim die, quo
singulis septimanis populum suum ab omnibus operibus
feriari Divinum Numen voluit, accipiatur, septimò vi-
delicet, prout consideratus à nobis dissertatione præce-
denti fuit. Sed, quemadmodum ipsà suà naturà vox *Sabbat-
thi* quietem notat, ita etiam adhibetur aliquando in Sc. S.
pro *Sabbato annorum*, quoniam ipsius quoque *æternitatis*, ceu
priori modo juxta *Schindl.* occurrit Lev. 25, 4. posteriori sen-
su juxta eundem *Schindlerum* aliosque Interpretes com-
muniter *Elaiæ* 66, 23. Hoc loco id saltim notatum volumus,
quòd interdum pro *totà septimanà*, ab ultimò & præcipuo
ejus die, septimò videlicet ita denominatà, sumatur. Sen-
su hoc juxta nonnullos occurrit Lev. 23, 15. & secundum
Schindl. etiam Amos IIX, 5. Conf. *B. Par.* Disp. in Cap. 8. A-
mos. Dubium nullum est, quoniam eadem synecdoche dictio
σαββάς sumenda Luc. XIIX. Commate 12. sit, ubi superbo
intumescens Spiritu Phariseus secum merita sua perpen-
dens Deoq; remuneranda sistens ita introducit: *νηστῶ τις
τῶν σαββάτων.* vocem *Sabbathi* clarè de septimanà exponit h. l.
Arabs, trãfert enim (alii habet *בסבוע*) *בסבוע* *פי כל סבוע*
אצום יומין s. *duos dies in septimanà.* pariter B. noster *Lu-
therus*: *Ich faste Zvier in der Wochen.* nec aliter *Gallus*:
jejeusne deux fois la sepmaine h. e. *jejuno duabus vicibus in
septimanà.* *Syrus* verò itemq; *Æthiops* vocabulum *Sabbathi*
retinent, eodem sanè quo in textu Græco sensu. pro Græco
tamen sic adhibet *Æthiops* vocem *חֹנֶן* quæ rursus, *ite-
rum* notat. Ubi simul in eodem hoc versiculo obiter nota-

mus erratum typograph. in editione Romanâ, qvo pro
 ἄρου † legitur ἄρ. U. † Rectè hic Bulgarorū Archi Epi-
 scopus *Theophylactus*: Ἰὸ νηστῆα δις τῆ σαββάτῃ, τοῦτέστι δευτέρῃ
 τῆς ἐβδομάδος, σαββάτων γὰρ ἡ ἐβδομάς ἐλέγξο, ἀπὸ τῆς πελευταίας
 καὶ ἀναπαύσιμου ἡμέρας ὀνομαζομένη. σαββάτ (malè hoc *Oeco-*
lampadius Latinè *Sabet* exprimit) γὰρ ἡ ἀνάπαυσις, καὶ σαββάτ
 δὲ τὴν ἐβδομάδα ἔλεγον πληθυντικῶς. de qvo postremo *Theophy-*
lacti adfero paullò post agemus prolixius. Qvòd verò hoc
 loco apud *Lucam* voce σαββάτῃ Septimana intelligatur,
 adeò recepta apud omnes non solùm *Interpretes* sed alios
 qvoq; *Viros doctos*, sententia est, ut nesciamus, an quisqvā
 aliter acceperit unqvam. Videantur præter *Comment. in*
Lucam, *Dn. D. Glasius* *Gram.* S. p. 89. nec non *Rhet.* S. p.
 464. *Dn. D. Müllerus* *Judaismi* p. 735. *B. Parens* *meus* *Harm.*
Res. p. 21. *Schindl.* *Lex.* *Pentagl.* in voce כַּבֵּשׁ *Casaub.*
Exerc. I. contra *Baron.* p. 63. ii. ad *Sveton.* c. 76. *Barth. Ma-*
gyerus *Phil. Sacr.* lib. 2. p. 307. *Samuel Petrus* *Var. Lect.* lib. III.
 p. 80. Qvonam verò cum primis tempore vel quibus diebus
 in isto septiduo, Sãctiores illi sive religiosiores inter *Judæos*
 qui videri volebant, *Pharisæos* intellige, jejunarint, non
 æqvè notum vel observatum ab omnibus *interpretibus* vi-
 demus. Indicat verò similiter hoc laudatus modò *Pater*, dũ
 paullò post de *Pharisæis* subjicit: ἐνήστουν δὲ ἄρα οἱ *Φαρισαῖοι*
 δευτέρῃ καὶ πέμπτῃ. De cujus quidem effati veritate ut ut *Corn.*
Jansenius in *Comment. ad Conc. Evangel.* cap. 99. p. 706.
 subdubitare videatur, immò *Maldonatus* *Jesuita* non igno-
 bilis penitus id rejiciat, apud nos tamẽ fidem non immeritò
 meretur, cum non solùm ante *Theophylactum* idem hoc
 observatum ab *Epiphanio* fuerit, cujus hæc de *Jejunio Ju-*
daorum verba sunt: ἐνήστουν δὲ δις τῆ σαββάτῃ, δευτέρῃ καὶ πέμ-
 πτῃ; verùm etiam ejusdem consuetudinis non obscura te-
 stimonia ex ipsorum *Judaicorum* *Magistrorum* scriptis de-
 promi possint. Ita enim in רַאשֵׁי הַכֹּהֲנִים (cujus auctor

Elias

Elias de Vidas à CL. Buxt. in Bibl. Rabb. statuitur) 14. I. legi-
tur: *Decreverunt* (Rabbini sc.) *jejunandum esse die secundo &*
quinto (h. e. ferià 2. & 5; vel ut hodie ex gentilibus loquimur,
die Lunæ ac Jovis.) *Et secundo quidem ob destructam eadem*
(Templum intellige Hierosolymitanum,) *combustam legem*
& probrum Domini. Similia habentur in *Volum. Jejunii fol. 54.*
col. 2. Amplius decreverunt Magistri nostri, ut jejunaretur die-
bus secundo & quinto propter tres res, videl. propter destructum
templum, propter Legem conflagratam & propter probrum Di-
vini nominis; Verba Ebræa adscribere prohibemur ob cita-
torum librorum carentiam, quam tamen quoad Latina sup-
plevit hic egregium quondam Rabbiniſmi decus *CL. Drusus*
Præter. lib. 3. p. 110. Aliam tamen biduani hujus jejunii caus-
sam deprehendere licet in libro *Musar*, de quo itidem nihil
hic nobis suppetit, præter videndi desiderium, è quo idem
Drusus refert, quòd secundo die propter nautas & eos qui
mare trajiciunt, quinto verò propter gravidas & lactantes
jejunare Judæi soleant. *Quin & tertio ac quarto die jejunare*
solitos Judæos fuisse, ex memorato libro Musar & Eliã in
Tisbi rad. ככר itemq; *Mercero Comm. in C. I. Gen. v. 15. pro-*
dit sapius laudatus Drusus, addatur etiam Buxt. Lex Talm.
p. 1479. Sed probabilior illorum nobis sententia videtur,
qui censent, propterea Judæos die secundo ac quinto jeju-
nia jam inde à multis seculis instituisse, quia Moses die
quinto in montem Sinai ascendit, ac die secundo descendit.
Faciunt huc verba *R. Jehuda* in libro *Musar* Cap. 4. f. 47. quæ
similiter *Druso* accepta referimus, qui postquam idem de
Mose commemoravit, subnectit: *ideo soliti sunt jejunare*
illis diebus. Atque his ipsis etiam diebus in Synagogis legem
ex institutione Mosis legebant, æquè ac die Sabbathi. Tes-
stem laudamus alterum *Mosën* (*Maimonidem* videl. quo de-
tritum Judæorū dicitur) est משה ער משה לא היה כמשה
qui in יד חוקר (quem rarissimum pretiosissimumq; li-
brum

omnis

brum benivole studiis nostris suppeditavit Excellentissimi
 mus Vir, Dn. *Job. Ericus Ostermannus*, Dominus Patronus
 ac Hospes meus pl. colendus) Vol. I. lib. 2. Cap. 12. sta-
 tim ab initio fol. 73. col. I. hæc habet: משה רבינו
 תיקן להם לישראל שיהיו קורין בתורה ברבים
 : בשבת ובשני ובחמשי ; h. e. *Moses Magister noster præcepit*
illis Israelitis, ut legerent in Lege publicè sive in publico con-
ventu, in Sabbato, in secundo & in quinto die. Paria tradit *Cl.*
Buxtorf. Synagog. Judaicæ Cap. IX. p. 228. ex *Talm. tr.* כבא קמא
 nec non *R. Alpbes*, non quidem ex institutione Mosis, sed
 Prophetæ Edsra in captivitate Babylonica. Judicent nunc
 eruditi, an forsân mendum typographicum in verbis *Sal-*
manticensis, à *Drusio* Præter. lib. 3. ad Luc. 18, 12. citatis, oc-
 currat, ubi idem hoc Mandatum sive ordinatio Mosaica ad
 diem *Sabbathi*, nec non *secundum & quartum* referitur. sed
 errore manifesto, ac pro *quarto* substituendus omninò dies
quintus est. pari modo apud *Buxt. Synag. Judaicæ* p. 229. pro
feria sexta, *quinta* substituenda feria videtur. Ast non licet
 hic progredi longiùs. quare de *Jejuniis* Orientalium atq;
 adeò ipsorum etiam Judæorum prolixius agemus *DIE ALIO*.
 Videantur interea, quæ de jejuniis Ebræorù scripta relique-
 runt *Schindl. rad.* מוצאי *Buxtorf. Synag. Jud. Cap. 25.* cœtero-
 rum verò Orientalium etiam *Scaliger* libris de Emendatio-
 ne Temporum passim, Muhammadanorum verò *Cl. Hack-*
span. de Pass. Christi. Cum primis a, quæ de Antiquæ Ecclesiæ
 jejuniis eruditissimè collegit Vir neutiqvam sui nominis *Pe-*
titus Var. Lect. lib. III. Cap. 2. Quæ deniq; idem *S. Theophy-*
lactus pronunciat: αὐτὰρ δὲ τῷ ἐβδομαίῳ ἔλεγον πληθυντικῶς,
 verissima omninò etiam sunt, facemq; præferūt multis ob-
 scurioribus Script. S. locis. cum primis si addantur illa, quæ
 statim subjungit idem, dum εἶπεν, inquit, ἡ μίαν σαββάτων
 τῷ πρώτῳ ἡμέραν τῆς εβδομαδῆς, τῷ παρ' ἡμῶν κυριακῶ ἐκάλου,
 τὴν γὰρ ἐβραίοις τὴν μίαν αὐτὸν σημαίνει, τῷ πρώτῳ. quin, quem-
 admo-

modum apud Christianos singuli septimanæ dies FERIAE salutari solent (ab antiquo scilicet { Ecclesiæ ritu, quo annum Ecclesiasticum, à Paschate fideles auspicabantur, ceu etiamnum, quoq; in Ecclesiâ Antiochena fieri dicitur, cujus cùm primæ septimanæ dies cuncti festi essent indeq; Feriæ dicerentur, factum hinc, ut & sequentium hebdomadarum omnium per totum annum dies FERIARUM nomine fuerint insignitæ) ita more S. Scripturæ singulos etiam totius septimanæ dies in N. T. collectivè tamen sumtos, sive integram hebdomadam, cujus vel unus etiam dies, septimus nim. festus fuit s. Sabbathum, *Sabbata* dici, constat. Non possumus, quin rursus in rem hanc producamus laudati Patris verba, quæ habet super c. 28. Matthæi. ita, verò ille: *σαββαται γὰρ ἔλεγον τοῖς ἡμέραις τῆς ἑβδομάδος. μίαν δὲ Ἰωὺ πρῶτην. ὥστε εἶναι Ἰωὺ κυριακὴν μίαν τῶν σαββάτων. τοῦτέστι πρῶτην τῶν ἡμερῶν τῆς ἑβδομάδος. πρὸς γὰρ Ἰωὺ πρῶτην εὐχὴς καὶ ἡ δευτέρα λέγεται. εἴτε ἡ ἑρῆτη καὶ ἐξ ἧς αἰ λονπαι.* Manifestum hinc est, quomodo intelligenda D. Matthæi verba sint, quibus egressum muliercularū ad Domini sepulcrum indicat Evangelista. ὁ ψε, scribit, δὲ σαββάτων τῇ ἐπιφωσικῆσιν εἰς μίαν σαββάτων. per ὁ ψε enim σαββάτων rectè intelligit *Euthymius* totius septimana Judaicæ finem, ut inde non incommodè reddi possit: *elapsò Sabbatho ordinario atq; adeò toto septiduo* sive etiam, *ad finem vergente die septimo* τῶν σαββάτων. *appropinquante verò die primo sequentis septimanae*, quæ itidem σαββαται, sive cujus singuli dies σαββάτων nomine veniebant, ita ut dies κυριακή s. *Dominica* nostra μία τῶν σαββάτων, dies *Lunæ* verò δευτέρα τῶν σαββάτων, *Martis* τῆς τῆς τῶν σαββάτων & sic porrò vocarentur. Quare verò μία pro πρώτη adhibeatur, ad Orientalium consuetudinem sive morem Ebrææ Lingvæ referunt commentatores ac sacrarum litterarum Interpretes communiter. Videatur *B. Par.* meus *Histor. Ref. Chr.* p. 21. & 165. nec non *Harm. Evangel.* part. 1. p. 758. *Dn. D. Walther.* *Harm. Bibl.* p.

69. & 804. Dn. D. Hülfemannus Brev. Extens. p. 167. Dn. D. Glafius Gramm. S. lib. IV. tr. 2. p. 653. D. D. Müllerus Judaismi p. 763. eo nimirum sensu, quo vox חַבְדָּן Gen. 15. juxta Dn. D. Glaf. 1. c. B. Par. 1. c. & Hag. 1. I. ex mente B. Par. meil. c. occurrit. Aures rursus præbeamus Theophylacto nostro, ad Luc. 24. notati: *μῆται τῶν σαββάτων ἢ τῶν πενήτη τῶν σαββάτων, ἢ τῶν τῆς ἐβδομάδος ἢ τῶν ἡμερῶν ὀνομαζέται, ὅπερ ἐστὶν ἢ τῶν παρ' ἡμῶν ἐκ τῆς ἕκτου ἐκείνου ἀναστειπῶς ὀνομαζομένων κυρ. κικηλ.* Conferantur omnino & suspensius allegata ejusdem Patris verba. Ignorandum tamen neutiquam est apud ipsum quod; *Homerum* *Ilia*. π. annotante *Eustathio* hujusmodi enallagen dictionis *μῆται* pro *πενήτη* occurrere, teste *Theod. Bez.* ad *Matth.* 28, v. 1. (Verba *Eustath.* edit. *Romana* p. 1052. hac sunt: ἐν οἷς ὄρα καὶ πῶς μὲν τῆς σάββατος ἀντὶ τῆς μῆταις ἢ τῶν πενήτην δηλοῖ. τὸ δὲ τῆς ἐβδομάδος ἀντὶ τῆς δευτέρας οἷς μὴ ἐγχορῶν εἰπεῖν ἐν ἡρώτων ῥήματι τὸ δευτέρας διὰ τὸ ἀπερὶ πέντε ἀμφοτέρων ἡμερῶν οὕτω: σάββατος τῆς ἐπέρας, τῆς πέρας, τῆς πέρας, τῆς πέρας, τῆς πέρας.) cui tamen ad sensum præbere haut possumus, quando eo loco annotat, apud *Ebræos* plurali numero *Lev.* 23, 15. Ἔ. c. 25, 8. שַׁבְּתוֹתָא vocari *septimanam*, potius dixerimus *septimanas*. una enim *septimana* loco priori juxta *Pagninum* שַׁבְּתָא dicitur, non שַׁבְּתוֹתָא quo ipso etiam loco *Arabs* per *السَّابْت* i. e. *quies, cessatio, vacatio* expressit; sicut שַׁבְּתוֹתָא per *السَّبَات* *congregationes, conventus*. Eodem verè modo, quo apud *Matth.* 28. dictio *μῆται* adhibetur, pro *πενήτη* sc. (quemadmodum interpretem exceptione omni majorem habemus *D. Marc.* c. 16. 9.) occurrit etiam *I. Cor.* 16. 2. quemadmodum rectè observarunt *Auctores* suprà allegati locis citatis: quo loco neutiquam admittendam censemus *Job. Piscatoris* *Herbornensis* *crisin.* dum sine causâ satis pregnante suspicatur, scriptum ibi prius *σαββάτων* in *sing.* fuisse pro eo, quod jam legitur, *σαββάτων* scilicet. Quamvis enim non eamus inficias, *Ebraicè Sabbathum* aliquando שַׁבְּתוֹתָא vocari, certum tamen est, *עֲשֵׂר יָמִים* in *pl.* numero etiam adhiberi in *N. T.* pro *septimana*.

na. 2.

na, eo quo supra diximus modo. sufficienterq; id ipsum etiam evincit articulus huic ipsi dictioni præmissus Luc. 4, 16. cap. 24. Joh. 20. 1. & 19. (quem h. l. *Eclogæ MSS. Græcæ Bibl. Norib.*, de quibus alibi diximus, constanter etiam retinent, sicuti ipsam quoq; accentus in penult. locationem.) nec non Actor. XIII, 14. itemq; quod eadem dictio in reliquis etiam casibus in pl. numero occurrat. Vid. D. D. *Glass. Phil. S. lib. 3. p. 89. Fuller. Misc. Sacr. lib. 2. c. 10. Corn. Bonav. Bert. Lucubr. Frankt. p. 101.* ut taceamus, quod *Arabs* locis allegatis (excepto saltim Luc. 4, 16. & Act. 13, 14.) pluralem numerum adhibeat, nimirum *السبوت*, *Ethiops* a, ne & id dissimulemus, cunctis locis per *ἑνὸς* in singulari reddit, quod & B. *Lutherus* Luc. 4, 16. nec non Joh. 20, 19. fecit: in cæteris tamen similiter per pluralem numerum vertit. Ferenda autem nequaquam nimis audax *Josephi Scaligeri*, viri cætera summi, vox videretur, scribentis: Porro usus prævius loquendi veram normam depravavit, Nam *αὐθεαίων* prius dicebatur ex Ebr. *אֱלֹהִים*. Et non dubium est, quin vetustissimi *Judæi* *ἑλλήνων* dixerint *μία αὐθεαίων*, pro quo posteriores maluerunt *μία αὐθεαίων*, non bene. Et meo judicio in *Actis XIII, 14.* *ἡμέρα αὐθεαίων* melius legitur, quam *αὐθεαίων*. Tamen vetustissimus est error: in de Emendatione Temp. lib. VI. p. 523. Absit, ut Scriptoribus divino spiritu agitatæ vetustum errorem attribuere velimus sine ulla prægnante causa. vide *Bertr. Lucub. Frankt. p. 101.* Dum verò idem *Scal.* p. 524. subjicit in dilucidatione commatis 14. Cap. 13. Actum Apost. *gentes orabant eum, ut reliquis septimana diebus eadem sibi exponerentur, perinde ac in Sabbato, QVO SOLO JUDÆI IN SYNAGOGAS ET PROSEUCHAS CONVENIUNT*, nescimus, quomodo firmo stare alio possint per ea, quæ supra ex *Maimonide* (quem juxta cum *Judæis* magni sanè faciunt *Christiani Dd.* consensu ferè unanimi. Conf. P. *Cunæus* præfat. in tr. de Rep. Ebr. ad Lect. it. lib. 1. de Rep. Ebr. p. 12, 13. *L'Emper.* præfat. ad *Juin. Ben-*

jam. Dn. D. Glasß. præfat. ad Rhet. S. Buxt. Abbr. Ebr. in
 תבשר Qvin nec Apostata Nibysio, parum aliàs æquo censori,
 ignotum illum Maimonidem videmus, quippe quiedo-
 ctus à Buxtorfo fuit, abbreviatè illum Rambam vocari i. e.
 רמב"ם בן מיימון R. Mosche Filius Majemoni. Nih. Majemonis
 habet, forsà Majemonidis dicere voluit.) adducta fuere. Cui
 gemina ferè sunt, quæ R. Abraham Zachuth in Sepher Jucha-
 sin scripta reliquit, dum infit: Tempore Mosi Prophetæ, qui
 tunc vivebant, ordinarunt ut legerent in libro Legis secundo &
 quinto & in die Sabbathi. utique in Synagogis. citat hæc ver-
 ba Drusius in Præteritis, ubi tamen pro quinto die vitiosè
 nisi fallimur, quartus positus est. videant, quibus ipsum li-
 brum Juchasin inspicere licet, cui error iste adscribi debe-
 at. nos laudatum librū impetrare hic nondum potuimus.
 Cœterum num Acto. XIII, 14. in Ὁράσει illà: ἢ ἡμέραν τῶν σαβ-
 βάτων subintelligi vox μιᾶ h. e. primà die septimanæ vel die
 Solis, vel potius ἑβδομῆ debeant, alii dispiciant. Nobis sanè haut
 videtur absurdum, ultimum septimanæ Judaicæ diem,
 septimū nempe, absolutè ἡμέραν τῶν σαββάτων dici. Arabs certè
 itemq; Ethiops absolutè per Sabbathum exponunt, dum hic
 אֶתְּיֹוֹם הַשַּׁבָּת ille يوم السبت exhibet. De Sabbatho
 certè κατ' ἐξοχὴν ita dicto ibidem sermonem esse, è textu ni-
 si fallimur, liquet. Notari deniq; & hoc potest, quod pro to-
 tà lege ceremoniali, quippe in quâ nihil æquè Deus con-
 menderet ac Sabbathi observationem, vox Sabbathi quandoq;
 Synecdochicè sumatur, juxta doctissimum Cameron. My-
 roth. Evang. p. 16.

CAPUT II.

Quid per σαββάτων δευτερογενῶν Luc. VI. intelligendum sit,
 magnæ Auctorum dividia. Nonnullis inter res fictas σαββάτων
 δευτερογενῶν. Quid σαββάτων περὶ τοῦ? duo festa immediatè quo-
 modo concurrentia Judæi celebrarint? Monachi cujusdam ridicula
 sponso. Naziazeni jocus. Epiphaniū & Theophylacti sententiæ de Sab-
 batho secundo primo. Sabbathum duplex, alterum naturale, & alterū
 legale,

legale, juxta *Epiphanium, Isidori Felsi*: expectatio. Illorum sententia ventilatur, qui de ultimo Paschatis die accipiunt. *Scaligeri* ingeniosa observatio de manipuli oblatione. *Syra, Arabica & Aethiopica* versiones excutiuntur. *Jansenii* opinio.

Oppidò verò controversum inter eruditos singulis prope seculis fuisse cernimus, atq; adeò perquam difficile, quid per *σάββατον δευτερόπρωτον* initio Capituli VI. D. Lucae intelligendum sit. Sanè quemadmodum numeri Platonici propter summam obscuritatem proverbio locum fecerunt, ita etiam Judæorum *σάββατα δευτερόπρωτα* inter res præposterarum *παρορμητικῶς* fuisse jactata olim, testimonio *Johannis* Citri Episcopi *πολυμαθῆσαι* & prodiit *Casaubonus* Exerc. 14. A. d. AE. B. p. 308. miramur verò, quare *σάββατον* illud τὸ *λεγόμενον πρῶτον* à D. Petro apud Clem. Alexandr. lib. 6. Strom. dictū, quodq; *ἐάν μὴ σελήνη Φανῆ, ἐκ ἄγασιν, οἱ Ἰσραῆλις* scil., magis obscurum sibi dicat laudatus *Casaubonus*. quid enim verat suspicari, quòd cum omnia novilunia singulari studio festa haberent Judæi, ceu alibi ostendimus prolixè, primum illud novilunium in anni initio adeò observarint religiosè, ut non auspicarentur Festum novilunii nisi ortà Lunà sive splendore novæ Lunæ apparente. Quam ipsam licet festivitatem ex constitutione quâdam orali, quæ per R. *Eliezer* fuerit propagata, propter aliam festivitatem, diem illum, quo nova Luna apparuit, insequentem, dilatà fuisse in diem aliū, non minus ac alia festa concurrentia *Münsterus* ad C. 26. Matth. nec non præfat. ad Kalend. Ebraicum. it. Kal. ipso p. 128. observarit, cui etiam fundamento Scaliger non uno loco nec non Jansenius aliq; innituntur, hanc tamen regulam stante etiam Templo inter Judæos in suo neutiquam mansisse valore, more suo i. e. eruditè ex Talmude evincit ingens Rabbinismi decus, Cl. *Job. Coccejus* ad tr. Sanh. C. I. p. II. & 12. Conf. *Lud. de Dieu* Comment. ad c. 26. Matth. p. 123. quoad posteriora etiam tempora Buxtorffius Synagogæ Jud. p. 346. 348. 353. & 362. Cæterum

quid δευτερόπρωτον σάββατον sit, ulterius placet inquirere. neq; enim nos latet mentionem hujus facere D. Lucam, atq; adeò feriã aliquam s. Sabbathum hoc nomine venisse apud Judæos. Ut hinc merito eruditus risum debeat Monachus quidam idemq; Theologiæ Professor, cujus *Erasmus* notis ad Luc. 6. meminit, qui in convivio quodam rogatus ab erudito aliquo, sed tamen aliud studiorum genus professio, quid sibi vellet Sabbathum secundo-primum (ita σάββατον δευτερόπρωτον à *Vulg.* Luc. 16. translatum) negavit, quicquam tale reperiri unquam in Evangeliiis, quã alioq; probè teneret: Cùmq; alter adseveraret, apud Lucam esse, provocavit ad certaminis periculum. Hanc Cappam meam, dicens, depono, se tale quid scripsit Lucas. Ignorantiam etiam, quid δευτερόπρωτον σάββατον fuerit, suam prodidisse *Nazianzenum* nonnulli censent, quippe, qui cùm à D. *Hieronymo* quaestio ei proponeretur, quid sibi vellet apud Lucam σάββατον δευτερόπρωτον, non verò haberet in promptu, quid responsi loco daret, eluserit joco *Hieronymum*: ipso *Hieronymo* teste epist. 2. ad *Nepotianum* de vitã clericorum. *Epiphanius*, cujus verba *Casaubonus* Exerc. 14. ad A. B. allegat, contra *Ebionæos* p. 73. & contra non-recipientes *Evang. Joh.* p. 197. duplex in Veteri Lege Sabbathum fuisse observat, naturale alterum; alterum legale s. lege definitum (illud τὸ φύσει σάββατον vocat, ac τὸ ἀπὸ δεξιῆς δεξιὸν σάββατον; hoc τὸ ἐκ νόμου ὡρισμένον. prius καὶ ἐξ ὧν Sabbathum ita dici consuevit, septimus videl. cujuslibet hebdomadis dies; posterior *Festus* dies erat, lege demum. *Mosai* à DEO institutus, quem similiter Sabbathum in lege vocari, jam pridè à doctis ostensum est. Confer. *Corn. Bonard. Bertram.* Lucubr. *Francktal.* ex edit. *CL. Hack* (p. 97. & seqq. nec non *Corn. Jansen.* Comm. in *Conc. Evang. c.* 37.) De naturali jam Lucam loqui, potuisse verò illud primum s. σάββατον πρῶτον dici propter institutionem ejus antiquiorem, quàm legalium s. cæterorum festorum: potuisse a. idem &

secun-

secundum vocari, quoniam respectu precedentis diei Paschatis, qui similiter festus constitutus à DEO in lege Moisaica fuit atq; adeò & *Sabbatum* dictus, posterius erat, indeq; σαββατον δευτερον. Et sic idem Sabbathum καὶ ἕξοχλω, sive κυριας juxta *Theophyl.* vel κυριας, ut loquitur *Chrysost.* ita dictum, diverso respectu πρώτον erat & δευτερον. Eadem, nisi fallimur, *Theophylacti* quoq; mens fuit, cujus meritò miramur, quare ne verbulo quidem de h. l. mentionem *Casaubonus* faciat. Ita verò ille ad cap. 6. Lucae statim initio: οἱ Ἰουδαῖοι πάντων ἑορτῶν σαββατων ἀνάμεινον. ἀνάμεινός γάρ τὸ σαββατον, πολλοῖς ἐν ἀπηνία ἢ ἑορτῇ ἐν ἀρχαίᾳ καὶ ἐκάλουν τὴν ἀρχαίᾳ σαββατον διὰ τὴν ἑορτὴν. εἶτα τὸ κυριας σαββατον ἀνόμενον ὀνομαζέμενον, ὡς δευτερον ὃν ἀποσημασμένης ἄλλης ἑορτῆς καὶ σαββατου ἐπὶ τὴν ἐν καὶ τότε γενέσθαι τῶν τῶν καὶ ἀνομιζέτω δευτερον ὀνομαζέμενον. quæ verò *Jansenius* huic *Theoph.* expositioni opponit, falsâ nituntur hypothesi. non minùs ac illa, quæ illustri *Scalig.* Proleg. ad libb. de Emend. Temp. urget contra eandem, ceu liquet ex iis, quæ egregiò studiò atq; accuratâ opera collegit *Cl. Joh. Coccejus* ad lib. Sanhedrin Cap. I. p. II. 12. quem jamtum suprâ quoq; indigitavimus. Alii primum azymorum diem σαββατον δευτερον δευτερον dicunt autumant. Hoc sensu *Isidorus Pelusiotâ* lib. 3. ep. 114. scribit: δευτερον δευτερον εἰρηλα ἐπειδὴ δευτερον μὲν ἦν τὸ πᾶσα, πρώτον δὲ τὸν Ἀζυμων II. e. secundo primum Sabbathum sc. dies iste primus Azymorum, dicitur. secundum enim erat Paschatis, antecedentis sc. respectu, primum verò azymorum. Sed quò minus hæc sententia (cui, miramur, quare & *Pelargus* Qq. in Matth. subscribat,) admitti possit, obstat, quòd Paschatis dies, prout quidem à primo die azymorum distinguitur à *Pelusiotâ*, Sabbathi nomine in S. Sc. non veniat, vel etiam profusus non differat à primo die azymorum: statim enim atq; agnus die 14. mensis Nisan circa vesperam mactatus erat, incipiebant dies azymorum, qui ipsi tamen omnes eo sensu, quo

qvo primus & septimus (de hodiernâ Judæorum consuetudine, qvi otio nimio dediti, primo & septimo alios superad-
dunt, auctore *Buxt.* in synag. Judaica, jam non loqvimur, qvippe qvæ fundamento in Sc. S. destituitur) dies aliaq; fe-
sta solennia *Sabbatha* dicuntur, *Sabbatha* salutari haut pote-
runt. qvemadmodum etiam nec in Script. nec à Judæis *Sab-
batha* dicuntur, teste *Jansenio* Comm. in Conc. Ev. p. 242.
cùm ex Dei institutione ex parte saltim intermedii isti dies
festivi fuerint. Alii de *ultimo Pascatis Festi* s. *azymorum die*,
septimo videl. accipiunt. cum enim, *primus* & *septimus* azy-
morũ dies ex Dei instituto præ cæteris intermediis religio-
siori cultu celebrari debuerint, putant *Theod. Beza* in *Luc.*
Osiander lib. I. annot. in *Harm.* c. 47. *Cajetanus* apud *Jansf.*
postremum azymorum diem, respectu videlicet primi
(nam & ultimum Festi tabernaculorum diem, ubi similis
ferè ratio, ita vocatũ qvoq; esse, *Beza* atq; *Osiand.* sentiũt) hic
ἀββαίων δευτέρων à Lucà vocari. atq; hanc *doctiorum*
sententiam, cui forsam nec ipse invitus subscribit, esse, ad-
ferit *Corn. Bonav. Bertramus* *Luc.* Franktal. p. 99. Cæteras
Interpretũ aliorumq; Doctorum sententias adjicere, char-
tarum prohibet angustia. Exhibebimus igitur illas excutie-
musq; dissertatione proximâ.

Faxit Sabbathi Dominus, idemq; autor, qvò
ita celebremus *ἀββαίων πρώτων* (liceat ita vocare Sabba-
thum, in Ecclesiâ militante qvòd peragimus) in his terris,
ut tandem aliquando in cœlis instituere *ἀββαίων δευτέρων*
qveamus, ubi offeremus illi manipulos s. primitias lau-
dis perpetuæ per Sabbatha septem hoc est perfectas.

Concludimus cum Psalte: **הורעים ברטעו ברנח**
יקצרו: הלוך ילף ובכר נשנ משך הורע
כא יבא ברנח נשנ אלמתיו:

אמן ואמן

os (o) so
of

01 A 6640

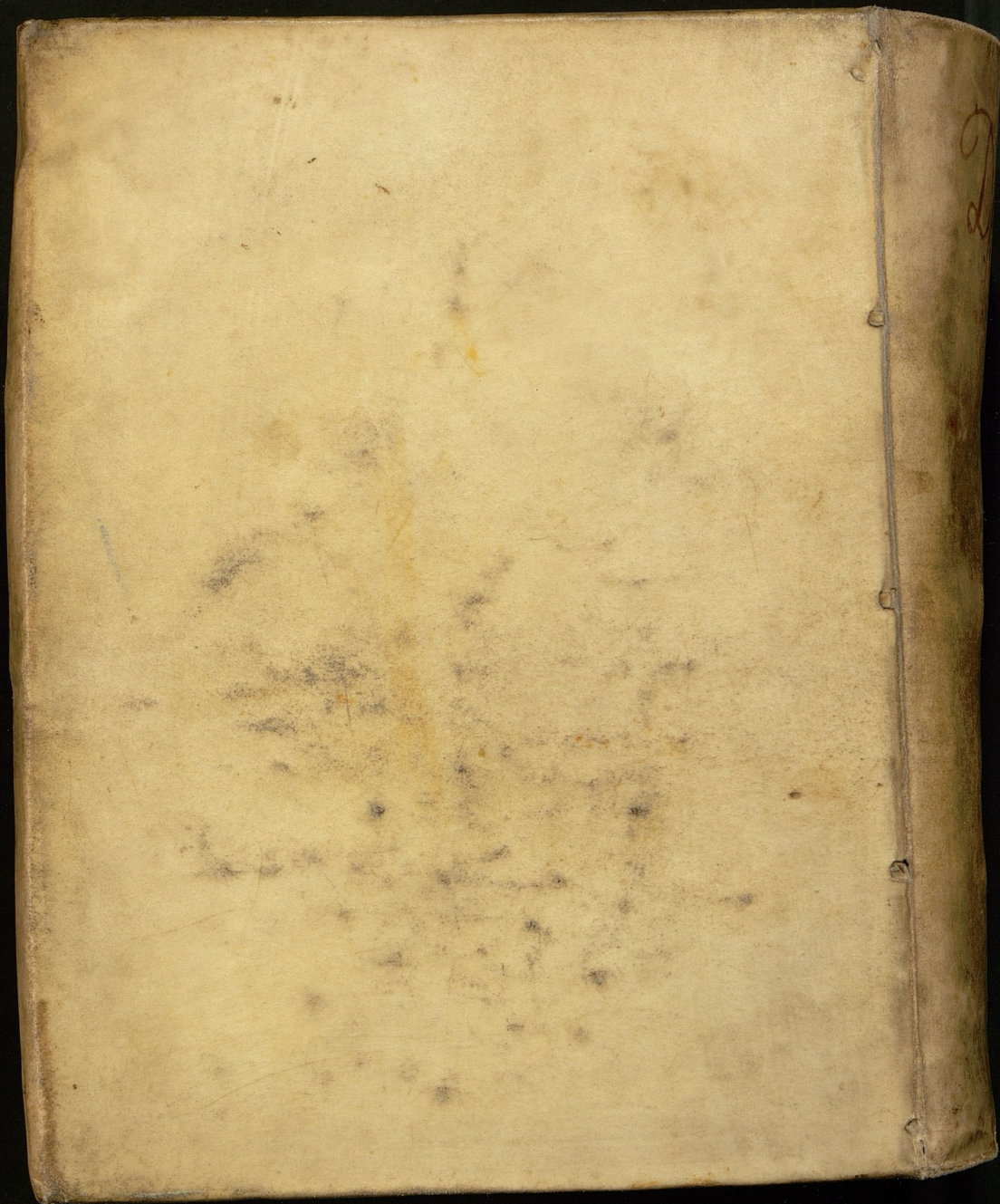
ULB Halle 3
003 108 309

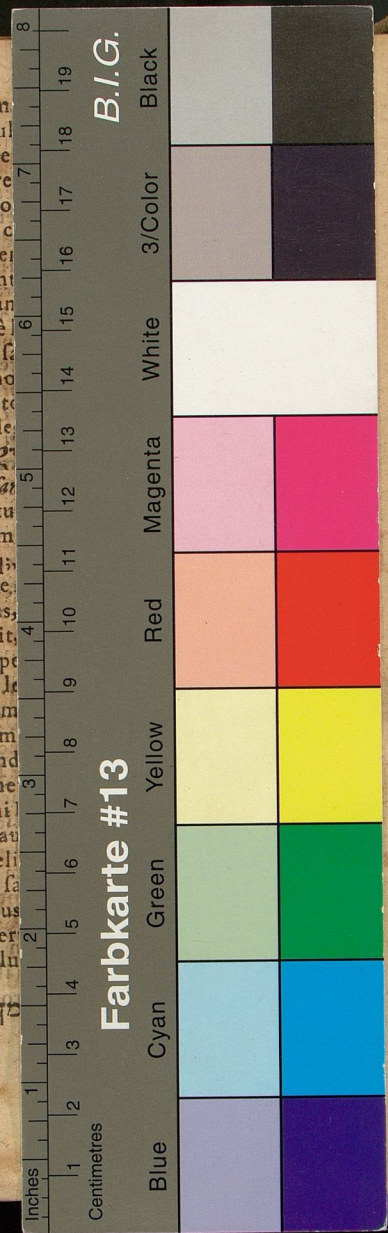

56.

VD 17

43.

44

מִיחֻזָּה וְלִיחֻזָּה עֲנִיּוֹת דַּעְתֵּי:

מ ז נ ד

sive de

FESTIS

ORIENTALIUМ,

Ebraeorum cum primis,
EXERCITATIO SECUNDA,*in inclusu à Academia Leucorea
Publicè ad disputandum proposita.*

à

M. JOHANNES ERNESTO GERHARDO

Jenensi, Coll. Phil. Adj.

RESPONDENTE

JOHANNES GEORGIO LAURENTII

Oslitiò Misnico.

In Auditorio Philosophorum

d. XIII. Febr.

horis matutinis.

WITTEBERGÆ,
TYPIS JOBI WILHELMI FINCELII,

ANNO dō 10c L.